

**Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні
правопорушення та Кримінального кодексу України щодо
відповідальності за порушення вимог законодавства про безпеку та
здоров'я працівників на роботі»
(реєстр. № 14109 від 09.10.2025)***

***Анотація.** В інформаційній довідці досліджуються правові підстави вдосконалення адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення законодавства про безпеку та здоров'я працівників на роботі. Відповідний аналіз проведено в контексті пропозицій, передбачених у проекті Закону України (реєстр. № 14109 від 09.10.2025) (далі – законопроект).*

Розглядається відповідність законопроекту вимогам Конституції України та правотворчої діяльності, основоположним засадам адміністративно-деліктного та кримінального законодавства, положенням міжнародно-правових документів, актів права Європейського Союзу (acquis ЄС) у сфері забезпечення охорони здоров'я та безпеки працівників на роботі.

За результатами дослідження виявлено ризики, які можуть перешкоджати належній реалізації законопроекту під час правозастосовної діяльності та досягненню проголошеної в ньому мети щодо законодавчого забезпечення відповідальності роботодавців за порушення вимог законодавства, що регулює безпеку та здоров'я працівників на роботі, у відповідності з нормами права Європейського Союзу у цій сфері.

***Ключові слова:** адміністративна відповідальність; кримінальна відповідальність; безпека та здоров'я працівників на роботі; порушення законодавства про охорону праці; акти права Європейського Союзу.*

Вступ

Планом законопроектної роботи Верховної Ради України на 2023 рік, затвердженим постановою Верховної Ради України від 07.02.2023 № 2910-ІХ (пункт 435), передбачено підготовку проекту Закону України «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі». Пунктом 432 цього ж Плану передбачено підготовку проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за порушення вимог законодавства про безпеку та здоров'я працівників на роботі».

Розроблення та прийняття зазначених законопроектів обґрунтовується необхідністю виконання пунктів 1316 та 1369 Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 р. № 1106.

Відповідно до положень Додатку XL до цієї Угоди Україна взяла зобов'язання наблизити своє законодавство до права, стандартів та практики Європейського Союзу у сфері зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей, визначених, зокрема, у Директиві Ради 89/391/ЄЕС від 12 червня

1989 року про встановлення заходів із заохочення поліпшення охорони здоров'я та безпеки праці працівників (далі – Директива Ради 89/391/ЄЕС).

Внаслідок цього, прийняття вказаних проектів Законів забезпечить формування національної системи щодо запобігання професійним ризикам шляхом впровадження ризикоорієнтованого підходу у сфері організації безпеки та здоров'я працівників у відповідності з положеннями Директиви Ради 89/391/ЄЕС.

21 серпня 2024 року Верховною Радою України прийнято за основу проект Закону України «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі» (реєстр. № 10147 від 13.10.2023) (далі – законопроект № 10147). У частині першій статті 35 законопроекту № 10147 «Відповідальність роботодавця за порушення законодавства про безпеку та здоров'я працівників на роботі» передбачено, що «особи, винні у порушенні законодавства про безпеку та здоров'я працівників на роботі, несуть дисциплінарну, адміністративну, матеріальну та кримінальну відповідальність згідно із законодавством».

З огляду на вимоги частини четвертої статті 2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) та частини шостої статті 3 Кримінального кодексу України (далі – КК України), зміни до законодавства України про адміністративні правопорушення та/або про кримінальну відповідальність можуть вноситися виключно законами про внесення змін до цих Кодексів та інших законів України, що встановлюють адміністративну відповідальність та/або кримінальну відповідальність, та/або до кримінального процесуального законодавства України.

Викладене обумовило необхідність підготовки досліджуваного законопроекту, який системно пов'язаний із вказаним законопроектом № 10147.

Основна частина

У законопроекті досягнення проголошеної мети щодо вдосконалення адміністративної та кримінальної відповідальності за названі порушення пропонується реалізувати шляхом внесення відповідних змін до КУпАП та КК України. Зокрема – до статей 41, 94, 231 КУпАП та статей 27, 272 КК України щодо термінології та підстав притягнення до відповідальності за передбачені у них діяння. А також виключити частину шосту статті 41 КУпАП та статті 93, 188-4 цього Кодексу, норми яких наразі передбачають адміністративну відповідальність за окремі дії.

За результатами проведеного дослідження, підтримуючи необхідність узгодження чинного законодавства України з нормами актів права ЄС (acquis ЄС), вважаємо за доцільне відзначити таке.

Вбачається, що у законопроекті та доданих до нього документах відсутнє обґрунтування пропозиції щодо виключення з тексту чинного КУпАП таких порушень як: порушення встановленого порядку повідомлення (надання інформації) центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, про нещасний випадок на виробництві; порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів з безпечного ведення робіт у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних

центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці; невиконання законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, щодо усунення порушень законодавства про охорону праці або створення перешкод для діяльності цих органів. Їх вчинення на сьогодні тягне за собою настання адміністративної відповідальності, передбаченої, відповідно, частиною шостою статті 41 КУпАП, статтями 93 та 188-4 КУпАП.

Водночас об'єктивні ознаки та негативні наслідки вищевказаних діянь з очевидністю свідчать про їх суспільно шкідливий характер для безпеки та здоров'я працівників. Вони безумовно порушують встановлені Конституцією та законами України права громадян на захист їх життя та здоров'я. Внаслідок цього перелічені дії повністю відповідають поняттю адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 9 КУпАП, згідно з якою адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

Окрім того, пропозиції щодо виключення цих норм з КУпАП не узгоджуються з вимогами пунктів 12, 14 частини четвертої статті 35 галузевого законопроекту № 10147, що як зазначалося вище, встановлює перелік порушень норм закону, за вчинення яких роботодавці мають нести відповідальність. Серед них, відповідно, такі діяння як «неповідомлення центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері безпеки та здоров'я працівників на роботі, про нещасний випадок, який призвів до тяжких травм або смерті потерпілого», а також «невиконання законних вимог державного інспектора праці щодо усунення виявленого порушення».

Вирішальне значення вказаних дій для належного виконання уповноваженими посадовими особами відповідного центрального органу виконавчої влади своїх обов'язків щодо запобігання, виявлення та притягнення до відповідальності роботодавців за порушення вимог щодо безпеки та здоров'я працівників, а також суспільно шкідливий характер таких дій, з об'єктивною необхідністю обумовив їх виділення в окремі порушення, за вчинення яких винні несуть відповідальність, передбачену законом.

З аналогічних міркувань вбачається також доцільним передбачити у КУпАП адміністративну відповідальність роботодавців за такі порушення як «використання робочого обладнання підвищеної небезпеки без повідомлення про його використання, непроведення обов'язкових технічних оглядів» та «допущення працівника до виконання робіт підвищеної небезпеки без отримання дозволу на виконання робіт підвищеної небезпек або без здійснення страхування життя, здоров'я та працездатності працівника відповідно до Закону». Вони передбачені, відповідно, пунктами 1 та 5 частини четвертої статті 35 законопроекту № 10147. Адміністративна відповідальність за такі дії, на нашу думку, повністю узгоджувалася би з проголошеною метою досліджуваного законопроекту.

Отже, вищезазначені положення законопроекту не повною мірою відповідають вимогам нормотворчої техніки щодо правової визначеності, повноти та системності змісту нормативно-правового акта, узгодженості його норм з нормами інших, тим більше галузевих, законів, установленим Законом України «Про правотворчу діяльність» від 24.08.2023 № 3354-IX.

У подальшому це може ускладнити належну реалізацію норм пропонованого законопроекту під час правозастосовної діяльності та завадити досягненню проголошеної в ньому мети щодо приведення національного законодавства у відповідність до стандартів права ЄС (*acquis* ЄС), вдосконалення адміністративної та кримінальної відповідальності за передбачені в ньому порушення.

Висновки

Проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо відповідальності за порушення вимог законодавства про безпеку та здоров'я працівників на роботі» (реєстр. № 14109 від 09.10.2025) на сьогодні має актуальне значення. Водночас окремі його положення містять певні, наведені вище ризики, які можуть ускладнити його реалізацію та перешкоджати досягненню проголошеної в ньому мети, внаслідок чого підлягають корегуванню.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*